

néktek“, hogy az igaz meggyőződésért a martirhaláltól meg ne rettenjétek!

Unitárius Testvérek! Ez a **ti örökségtek!... ez a mi örökségünk!** Ezt védjétek, őriztétek, műveljétek!

És te lélek! Dávid Ferenc lelke! Ismeretlen sirból... nem, hanem az égből... Jézus közeléből... jelenj meg közöttünk! Jelenj meg és áldj meg!... Vezess, vezess minket!... **Mi követünk téged!**

Amen.

II. Az Egyházi Főtanácsban.

Elnöki megnyitó.

Mondotta: **Dr. Ferenczy Géza** főgondnok.

Méltóságos és főtisztelendő Egyházi Főtanács!

A jelen évi főtanácsunk üléséhez az év száma és napjai is majdnem egybeesnek a vértanuhalált szenvedett, dicső vallás- és egyházalapítónknak, Dávid Ferencünknek martirhalála 350-ik évfordulójával. E tény egyenesen arra utalja egyházunk vezetőségét, hogy jelen főtanácsunkat a Dávid Ferencünk halála 350 éves évfordulójának emléknapjával összekapcsoljuk. Tennünk kellett nemcsak azért, mert jó nekünk a kimagasló elődeinknek példáját — okulásra és követésre — minél gyakrabban a mai nemzedék elé állítani, hanem azért is, mert nemes ifjúságunk szintén e napokban állítja helyre a dévai várban a Dávid Ferenc emléktábláját, hol annak korábbi példányát az 1919. évben, a területünk feletti uralom átvételének viharai között, átkozott kezek összerombolták.

Meggyőződésem az, hogy ez összekapcsolás helyességét, sőt szükségességét az előrebocsátott indokok kellően megvilágítják, miért is e tényünknek jóváhagyó tudomásulvételét kérem.

Tárgysorozatunk szerint főtanácsunknak a mai délelőtti idejét a 350 éves évforduló emléknapjával tölti be. Engedtesse meg, hogy én is vallás- és egyházalapítónk nagy egyéniségével s áldásos munkálkodásának hatásaival foglalkozzam pár pillanatig. Ki volt Dávid Ferenc? E kérdést ma már teljesen felesleges feltennünk. Nemcsak unitárius hívőink s nemcsak hazarészünk bérceinek és völgyeinek lakói, hanem az országhatárokon, magas hegyeken és messzi tengereken túli világrészek hívői és kulturnépei is cso-

dálattal hajlanak meg Dávid Ferencünknek felvilágosodott szelleme, jövőbelátó bölcsessége, el nem hajló igazságszeretete, az anyagi érdekekkel nem törődő, az erkölcsi értékeket állandóan termelő; meggyőződéséért, az örök igazságért martirihalálra kész kimagasló egyénisége előtt.

E széleskörű, mondhatnám általános ismeretét bizonyítja az az egyébként igen szomorú tény is, hogy az 1910. évben, születésének 400 éves fordulója alkalmával, börtöne felett, a dévai váromokban, tehát a világ zajától félreeső helyen elhelyezett emléktábláját elvetemült kezek darabokra tördelték, zúzták, pedig hát ő senkit nem bántalmazott életében; könny és vér nem tapadtott bibliát forgató kezeihez s a szeretetet és ellenségeinek is megbocsátást hirdető áldott emlékéhez. Nem volt zsarnok vagy hadvezér, ki más hívőket vagy népeket elnyomott, szabadságától vagy vagyonától megfosztott volna, semmi nyomot nem találunk, melyet az emberi gyengeségből táplálkozó bosszúérzet, a nemzedékről nemzedékre átörökölt vérbosszú e rombolásra ösztönzött vagy kihívott volna s mégis akadtak sötétlelkű álllovak, kik orozva, a dévai várom megmászásának a fáradságát nem sajnálva, az érzéketlen, kemény márványtábla széttördelésének verejtékes munkáját végrehajtották.

Nem vádemelésért, nem is a fájdalmas érzetek felújításáért említettem fel ismételten a szomorú tények egyikét, mert én is valóm egyik nagynevű jogelődömmel — br. Petrichevich-Horváth Kálmánnal — hogy: „elveikért való harcaikat megvívták az ősök hol simább, hol darabosabb módon“ s e téren a mai nemzedéknek nem maradt teendője, nem jutott osztályrésze; én is valóm Dávid Ferencünkkel, hogy „a keresztények ellenségei a vétkek, melyek ellen az erénnyel kell küzdeni: hogy a tudomány üzze el a tudatlanságot; a méltánytalanságot mulja felül a béketűrés; a kevélységnek álljon ellen a szerénység; a restség ellenébe állíttassék a munkásság; a kegyetlenséggel harcoljon a kegyelmesség; a tette-tést győzze le az őszinteség; mert ezek az igazi keresztény vallás igazán győzelmes fegyverei“; és hirdetem a nagy írónk — Jakab Elekkel — hogy „ki hajlandóbb megbocsátani, mint haragudni, az az Isten természetét követi, ki bár bűnös voltunkat tudja, megtérésünkre kegyelmesen várakozik.“ Mégis fel kellett említenem és ki kellett domborítanom, mint történelmi tanulságot, annak megerősítésére, hogy a hitet, az igazságot eltiporni, megölni erőszakkal nem lehet, mert az kitör és eget kér; hiszen hiába adta ki Báthory

fejedelem 1571 szeptember 17.-iki hirhedei rendeletét, melyben a könyvnyomtatóknak meghagyja, hogy „bármely régi vagy új író legkisebb könyvét és írását engedélye és megegyezése nélkül lefoglalás és minden javainak elvesztése büntetése alatt kinyomatni, árulni és terjeszteni ne merjék“, s hiába hagyja meg főtitiszviselőinek, hogy „az eretnokséget magukban foglaló — Dávid Ferenc-féle — könyvek eladóit és terjesztőit nyomozzák ki s a náluk talált minden ilyen könyvet lefoglaljanak és elvegyék“, s hiába lett ez annyira szigorúan végrehajtva, hogy miként Jakab Elek megállapítja: „Kolozsvár népszerű és csodás ékesszólású főpapijának, Erdély és Magyarország legnagyobb teológusának, egy bámulatos munkásságú lélek évtizedekre terjedt írásainak eredménye, 40 évi levelezése, az életből csaknem kitöröltetett, tűzbe dobták vagy soha fel nem találhatóilag elrejtették, tanait kárhóztatták, könyveit megsemmisítették, mégis mint szent legenda szállott örökösről örököstre szenvedéseinek emlékezete és tisztult hite, mert „a hit Istennek ajándéka, az hallásból leszen, mely hallás Isten igéje által vagyon.“

Az erőszaknak nem sikerült, sem a Dávid Ferenc egyházát, sem tisztult hitét kiirtani; az él, fejlődik és munkál s a mai rettenetes nehéz küzdelmek és életviszonyok között is törekszik a testvér felekezetekkel karöltve az erkölcs birodalmának határait nemcsak megóvni, de kiszélesíteni is.

Haladjunk azért ingadozás és megállás nélkül a Gondviselés által számunkra kijelölt uton s tartsuk minden időben szemünk előtt János Zsigmond fejedelmünknek bölcs kijelentését, melyet az ő elvesztése esetén hitünkért és egyházunkért aggodó elődeinknek tett, mely szerint „Istennek gondja volt eleitől fogva és leszen is az ő igazságára, támaszt és ad pátronust, ha emberek által oltalmazni akarja, ha pedig nem, ő maga elég erős és hatalmas arra“.

És most egyházi főtanácsunk nevében üdvözlöm az emlékünnepegyünkét megtisztelő, annak fényét és erkölcsi erejét emelő vendégeinket. És pedig első sorban külföldi hittestvéreinket, kiket csak térbeli távolság választ el tőlünk, de akikkel szívben, lélekben, kölcsönös szeretetben és segítői törekvésben egy család vagyunk. Üdvözlöm kiküldöttjüket Mr. Welke képviselőjében az összes amerikai hittestvéreinket, kik egyetlen alkalmat sem szalasztanak el, hogy velünk örvendjenek, kevés örömeinkben s kivegyék igazi testvéries osztályrészüket sok aggodalmunkból, bánatunkból és fájdalomunkból. Szeretettel és nagybecsüléssel üdvözlöm a protestáns testvér hit-

felekezeteknek és az orth. egyháznak kiküldötteit. Mint hivek együtt járjuk a megpróbáltatások nehéz útjait a háború által eldurvított erkölcs uralmának helyreállításáért s engedjék meg, hogy e pillanatban is Dávid Ferencünk ama mondására emlékezzem, hogy a „zsidók 40 esztendő s bújdosás után értek be az Igéret földjére s Krisztus a szentleket vigasztalásunkra 50 nap mulva küldötte el tanítványaihoz“ s a sárospataki ref. teológiai akadémia azon kijelentésére utaljak, mely szerint „Genf kálvinistái midőn 1903-ban emlékoszlopot emeltek a szerencsétlen viszonyok között gyászos halállal kimult Servét Mihálynak, mint a magosra csapkodó valási szenvedélyek áldozatának, akkor az ellentéteket, a válaszfalakat döntögették nemes kezdeményezéssel és bölcs jövőbe látással, a testvéries szeretet érvényesülésének utaiból“. És szívem meleg szeretetével üdvözölöm a közlő és távolból összesereglett hiveinket, Dávid Ferencnek utódait, kik oly sok vizsály után is, megfogya bár, de törve nem, hivek maradtak a Dávid Ferenc egyházához, annak hitéhez s ne feledjük soha egy pillanatra sem Jakab Elek megállapítását, hogy: „történelmünkben aranylap a Dávid Ferenc élete, mely ragyog, mint a briliáns; gyújt, mint a tűz; és erősít, mint a szentlélek“.

**Piringer Ottó szászvárosi ág. hitv. evang. esperes
üdvözlő beszéde.**

*Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!
Nagytekintetű Ünnepi Közönség!*

Főtisztelendő Teutsch Frigyes püspök úr, a Nagytekintetű Konzisztorium és a romániai lutheránus egyház nevében köszönöm szíves meghívásukat a magasztos emlékünnepeyre és szívből jövő szerencse kívánatomat és Istennek áldását tolmácsolom a Dávid Ferencre való megemlékezés alkalmából. A XVI-ik század viharos ideje vonul el lelki szemeink előtt, amely zajos a hitvitáktól, zsinatoktól és országgyűlésektől. Mi megtudjuk érteni atyáink buzgalmét és szívósságát, amellyel hitüket Dávid Ferencsel szemben is védelmezték, aki közülük nőtt ki. Ők, mint a reformáció ifjú művének lelkes harcosai azt hitték, hogy nekik ezt a művet az összeomlástól kell megvédelmeznüök. Ők koruknak szellemében cselekedtek. Mi azonban visszatekintve annak a kornak sok küzdelemmel telt éveire és az akkori nagy történelmi idők szellemére,